

[ג] משום עבודה שנעשית לאחר הקרבת תמיד של בין הערביים של אתמול [שהרי בקדשים, הלילה הולך אחר היום (ע"פ הערות הגר"ש אלישיב)], אלא שדין זה אינו פוסל בדיעבד (תוס' רא"ש; ראה גבורת ארי ע"פ תוס'). ועוד, שרק בעבודת קדשים שתחילתה ביום וסופה ביום נאמר שהלילה הולך אחר היום, אבל עבודת קדשים שהתחילה בלילה, דינה כשאר דיני תורה שהיום הולך אחר הלילה (הערות הגר"ש אלישיב).

[ד] משום עבודה שנעשית כאשר דלתות ההיכל סגורות. אכן דין זה נאמר רק על שחיטה ולא על מליקה וקמיצה (תוס' ד"ה אלא). או שמדובר באופן שהדלתות היו פתוחות בלילה (תוס' רא"ש; ריטב"א), או שדין זה לא נאמר אלא בשלמים בלבד, שנאמר בהם (ויקרא ג, ב) 'ושחטו פתח אהל מועד (תוס' שנים, וכן דעת רש"י זבחים סא, א).

לא זו בלבד אָמרו אֶלָּא אף מליקת העוף וכו'. מצוינו שני לימודים לכך שעבודת קדשים צריכה להיעשות ביום, שהכתוב 'ביום צוותו' מלמד על שאר עבודות [מלבד השחיטה], והכתוב 'ביום זבחים' מלמד על שחיטה, אף שאינה עבודה [וכשרה בזר]. והמקור למליקה וקמיצה שנפסלות כשנעשות בלילה, הוא מהכתוב 'ביום זבחים' (רש"י וריטב"א, וראה להלן ד"ה תשרף). שמליקה בעוף היא כשחיטה בבהמה, וכן קמיצה במנחה היא כשחיטה בקדשים שענינה להפריד את הדם שהוא חלק גבוה מהבשר, וכן גם בקמיצה מפריד מהשייריים את הקומץ שהוא חלק גבוה (רש"י זבחים ג, ב). וזה מלבד הפסול הנוסף הקיים בכל עבודת הקדשים הנעשית בלילה שלומדים מהפסוק 'ביום צוותו' [וראה להלן ד"ה תשרף] הנפק"מ בדין הנוסף הנלמד מהכתוב 'ביום זבחים'.

ויש שכתבו, שמליקה וקמיצה אינן נכללות בכתוב 'ביום זבחים' [שאינו מדבר אלא על 'זבחים'] ומכל מקום פסולות כשנעשו בלילה, כנלמד מהכתוב 'ביום צוותו' (תוס' מנחות ק, א ד"ה אלא, ע"פ גמ' מגילה כ, ב; מאירי), שמליקה וקמיצה הן מכלל שאר עבודות הקרבן שצריך לעשותן על ידי כהן וכל דיני עבודה עליהן, והן נכללות בפסוק של 'ביום צוותו', ודוקא שחיטה שאינה עבודה וכשרה בזר, צריך ללמודה מהפסוק 'ביום זבחים' (חי' מרן רי"ז הלוי).

וקמיצת מנחה בלילה. ש'מנחת נסכים', הבאה יחד עם קרבן, קרבה ביום ולא בלילה, שנאמר (במדבר כט, לט) 'ולנסכים ולשלמים', מה שלמים ביום אף נסכים ביום [בשונה ממנחה הבאה בפני עצמה, שניתן לקומצה ולהקריבה בלילה, כנלמד מדרשת הכתוב (שם, יח) 'ומנחתם ונסכיהם' אפילו בלילה] (גמ' תמורה יד, א-ב, מובא בתוס' ישנים כאן).

תשרף. ואף שכבר שנינו כך במשנה (מגילה ב, ב) שמליקה וקמיצה אינן כשרות בלילה, שהן בכלל שאר עבודות הקדשים שיש לעשותן ביום כנלמד מהכתוב 'ביום צוותו', מוסיפה הברייתא, שכשנעשו בלילה יש בהן פסול מוחלט הנלמד מהכתוב 'ביום זבחים'. והנפק"מ בפסול זה, שאפילו בדיעבד תשרף. והתחדש בזה, שאף שמליקת עולת העוף נעשית על המזבח, אין אומרים כאן 'אם עלו לא ירדו' [שסוגייתנו עוסקת בעולה, כמבואר בלשון הגמ' בהמשך], ואף שהקומץ ניתן בכלי שרת, הכלי לא מכשירו להיקרב, שלא כמו שמצינו בפסולים אחרים שהכלי מכשירים (חי' מרן רי"ז הלוי, בדעת רש"י המובא לעיל ד"ה לא זו).

הרהורי עבירה קשו מעבירה - מכחישים את בשרו יותר מגופו של מעשה (רש"י). ויש שפירש, שהמהרהר מטמא את הלב שהוא מקום משכן הנפש, יותר מהעושה מעשה שאין מחשבתו טרודה כל כך בהרהור (רבינו בחיי דברים כט, יח. וראה שם פירושים נוספים), שאברי האדם כנגד העולמות העליונים, ולבו כנגד המקדש העליון, והמהרהר בעבירה כמכניס טומאה לבית קודש קדשים העליון (נפש החיים א, ד).

מינמר בעתיקתא קשיא מהדא - לחזור וללמוד דבר שהסיח דעתו ממנו ושכחו, קשה יותר מללמוד דבר חדש (רש"י). ויש שפירש, שכל חזרה על לימוד, קשה יותר מלימוד דבר חדש (שפת אמת).

מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים - והמשילו זאת לסוף הלילה ולא לסוף היום, משום שבעולם הזה הנסים המפורסמים נעשים בלילה, ואסתר היא סוף הנסים בעולם הזה, שנעשים בלילה (מהרש"א). ויש שפירש, שהלילה נמשל לעולם הזה, ואסתר היא הנס האחרון בתקופה זו, אבל לעתיד לבוא שהוא בבחינת יום, עוד יראנו נסים ונפלאות גדולים מאלו (בית הלוי דרוש ד).

הניחא למאן דאמר אסתר ניתנה לכתוב וכו'. שנחלקו תנאים ואמוראים, האם מגילת אסתר מכלל כתבי הקודש לענין לטמא את הידים, אך לדעת הכל צריכים לקרוא את המגילה בפורים מתוך מגילה כתובה (רש"י וריטב"א). ויש שפירשו, שמחלוקתם היא האם ניתנה הוראה ברוח הקודש לכותבה, או שכתביבתה רק מדרבנן (ראה תוס' ישנים כאן, ותוס' מגילה ז, א ד"ה נאמרה). מאידך, יש שכתבו, שלדעת הסוברים שהמגילה לא ניתנה ליכתב, קוראים אותה בפורים בעל פה (ראה רש"י ורשב"א שם), וכתביבתה אסורה כדין תורה שבעל פה (פני יהושע שם).

מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפצילות - שבכל שנה ושנה נוסף פיצול אחד בקרניה (רש"י), ונוסף בה כח וגבורה (ריטב"א), ומה שנקט 'אילה' הוא לאו דוקא, שהרי אין לה קרניים, אלא הכוונה לאיל, שהוא הזכר ויש לו קרניים (רש"י), והטעם שנקט 'אילה', לפי שכנסת ישראל נמשלה לאילה (ריטב"א).

כל זמן שמרבינ בתפלה תפלתן נשמעת - ואפילו רואה עצמו שאין תפילתו נשמעת אל יתייאש הימנה, כי ברוב הימים ימצאנה, וכן אל חיזיק עצמו במכביד ומטריח' (לשון המאירי).

תני אבוה דרבי אבין וכו'. הקדמה. סוגייתנו עוסקת בדין מליקה וקמיצה בלילה, ויש לדון בעבודות אלו משום ארבעה דיני פסול שונים:

[א] משום דין עבודה ביום. בדין זה עוסקת סוגייתנו. אך שאר הפסולים להלן לא הוזכרו בסוגייתנו, מהטעמים שיתבארו להלן.

[ב] משום עבודה שנעשית לפני הקרבת קרבן תמיד של שחר. אכן פסול זה נאמר רק על הקטרה ולא על קמיצה ומליקה [ושחיטה], ועוד יש לומר, שאין זה פוסל את הקרבן בדיעבד (תוס' ד"ה אלא), או שפסול זה לא שייך בלילה לפני שהגיע זמן תמיד של שחר (ריטב"א; גבורת ארי).